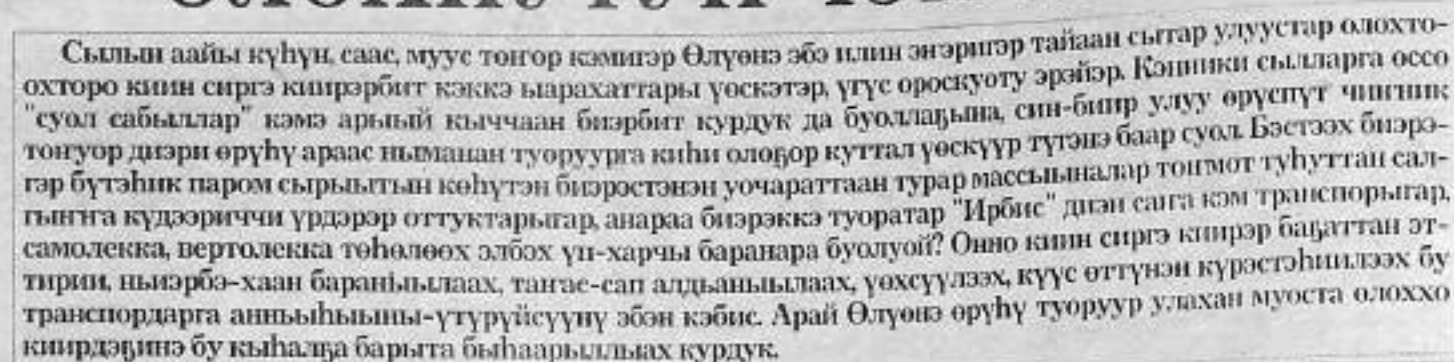

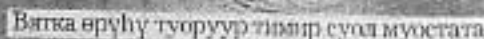
"CO" kropp

Улук Холугу усудубуйага өрүһү туоруур тымыр уонна массьына суоллара ааһар холбоһуктаах муостата ханна даҕаны суоҕунан, бырайыагы утарар харгыстар элбөхтөр. Биир сүрүн проблеманан климаттыт буолар. Ол экин бырайыак баар проблемалары барьтын учуоттаан туран оҥһуллубут. Улахан муус халдата

Бу муоста олоххо килдэжэ, республикабыгыгар таһаҕас тийиитигэр, экономикабыт тутсуутугар, сиртэн хостонор туһалаах баайыгыт туһаҕа таһаарыыта – сайдыы сэнэ сарахтары арыыыга улахан хардыы буолуоҕа. Муоста Дьокуускайга тийдэжэ Саха сирин олохтоохторо сылы эргиччи аһынан-уолунэн, нааддалаах таһаарынан хааччыллар, айаннааччылар сылы эргиччи хотунан-содуруунан сылдьар кыахтаныахтара. Оттон билиги, илин энэр улууһун олохтоохторо, баарбыт кэмийитигэр харгыһа суох килин сиртэ килэрэ-тахсар кыахтаныахпыт, өр сылларга ымыты оҕостубут ыра санаабыт туслуу буоллара.

Өтүнгө өрүңү туорур Усть-Купка баар муоста

Сэтгэлмэл сэтгэцлээр хүнүүд Холбоо народнай театра 34-с сезону арайлан дьону-сэргэни муста. 1968 сыллаахха Диринг байгуулалар урдук сээр урдугэр икн атэстэх сага кулуун дьэстэ дьэндэйлгэ. Манна директорьени А.Дамосов үзэлигэ. Оттон 1974 сыллаахха народнай театр аймшлан, олохтоох дьон үүрүүлэрэ үзэжэбэ. Очолорго Валентина Пивнигэ дикн үүрүүлн сага бүтэрбиг эдэр кыяк режиссерунай калыбта. Ийнху дипломнай үлэгинэн Суорун Омоллоон "Тукур Уус" драматэн туруоруу буулбуга. Окталнай сезону арайлан киндэтгээр ити туһунан чонна театр

Оттоң сценала театр бастагы артыыстары Афанасий Аммосов, Константин Романов, Наталья Аммосова, Мария Божедонова, Оксана Карпова, театры тартууга эли Николай Новгородов, Тиг Аммосов араас персонаже буолуулар оттоң-тыһтан барыгытарга хас биеккэ киһи сургута көтөрүллэ түстэ. Валентина Пинигина билиитиг үлэһити-хамыһа сыһыар элэр режиссерга Альберт Айушхогичка алтыс тыһыһаата. Ни-

Дыон тэнийбонкэ, быыс кэннэлэр турар артыыстары кэтэһэллэр. Кэннэбит илэтиэ аһарыгар Альберт

Айгушовагч дипломнай үлэтигтен – Алашша Талгал драматыгтан быһа тардан көрдөрүүхтөхтөр. Кэтирини Сардаана Кирсанова, Сис Сэмэин Григорий Тимофеев, Бүөтүрү Павел Федулов, Күлүк Сүөдүрү Арсен Далбаев уонна кырыгтары Аниа Бурцева, Ньургуйаана Кожурова оонньоотулар. Драма ис хоһооно арыллан, Кэтиринис дьылбатын кытта сөспөспөккө дьон аймана олордо. Сис Сэмэин тарактаһа, бал кычыарыйааччы да баар буолла. Очтоочу арайдыэх-муннаах олох эдэркээн кыстаах үс үрдүлэриэн хара тураах буолан хайылытабыллы.

А.И.Софронов – Алампна

Бу дүрө кыздар сага режиссер Альберт Айыуович сүрөттөгү. Театр бастагы режиссера Валентина Дмитриевна "Күкүр Уус" - тан "Таптал" драмага мушта быраган дүрө кызанни биер сүйлөгүчтүгү. Дюжсөргө астынан, дуоһуян тарыстылар, салты драмхалдах сайдан барыан ырыгыга суол төңгүтүр аргыстага хаамтылар.

Агратова КУЗЬМИНА

СЭТИННЬИ 10 КҮНЭ — МИЛИЦИЯ КҮНЭ!

История этэринэн, 1918 сыл от ыйын 18 күнүгэр Дьокуускай куорат үлэһит депутаттарын Сэбиэтин Ситэриннээх комитета суһал бэрээдэгинэн куорат милициятын тэрийэр туһунан Уураабы таһаарбыта. Онон Дьокуускай куоратка бэрээдэги араначчылыыр 30-ча кинилээх милиция этэрээтэ тэриллэн үлэтин саҕалаабыта.

Республикабытыгар оччотору оперативнай балаһыанньа, бэрээдэк турута ирдэбиллэринэн, милицияга аналлаах сулууспалар тэриллэн барбыттара. Ол курдук, 1918 сыл алтынньы ыйыгар холуобунай ирдэбил сулууспата тэриллэн үлэтин саҕалаабыта. Бу сулууспата бастакы салайааччытынан А.В.Акуловскай аналлыта. 1920 сыл кулун тутар ыйыгар промышленнай милиция сулууспата, ол эбэтэр норуот баайы-дуолун уорууну, сокуоннай суох бас билигин утары охсуһар сулууста, 1920 сыл муус устар ыйыгар холуобунай ирдэбил сулууспатын иһинэн сивэстийалиир-ирдир милиция тэриллэбиттэра.

1922 сыл муус устар ыйыгар Саха АССР тэриллээбиттэн ыла милиция НКВД састаабыгар туһунан подразделение быһыытынан киирбитэ. Саха АССР Правительствотын Уураабынан республика ис дьаалаларын народнай комиссарынан аан бастаан С.М.Арканов аналлыта. Кини бастакы сымалан-соруугунан уокруктарга уонна улустарга милицияны тэрийиэ этэ. 30-түс сыллар сагаларыгар республика милициятыгар полгтотдел, ГАИ сулууспата уонна вневедомственной охрана тэриллэбиттэра. Бу кэмтэн ыла Саха сирин милицията атаҕар туран барбыта. Кинини "Саха Чапаева" диин ааттаабыттара. П.Ф.Польанский сырдык аата эмиз саха милициятын истэрийитыгар чаҕылхай бэлээнэн сылдьар. 1943 сыллаахха Ааллаах-Үүн оройуонутар оччолорго хара дьайдаах быһыыларын аатырбыт Шумилов баандатын урусхаллаан, кинилэр уорбут 50 кылэ кыһыл көмүстөрүн быһыаан государствога төнүннэрибитэ.

САХА СИРИН МИЛИЦИЯТА 90 СЫЛЫН ТУОЛЛА

Аҕа дойдуга Улуу сэриигэ сагаланаан аҕы инээтэ милиция структуратыгар эмиз уларыһылар киирбиттэра. 1940 сыллаахха окуунай саастарын ситэ илик оҕолорго буруйу оҕорууну сэрэтэр туспа сулууспа үлэтин саҕалаабыта. Эмиз ол сыл муус устар ыйыгар бандьыттааһыны утары охсуһар отдел тэриллэбитэ. Сэрии сылларыгар Саха сирин милициятын логичнай састаабын 55 %-на, ол эбэтэр 300-тэн тахса киһи, үгүстэра баҕа өттүлэринэн тылланан, фронтта аттаабыттара. Дойдуларыгар хаалбыт сотрудуостар инноватиртэр республика иһигэр тыһылы бөгөргөтүү, үстүгүөннэри, диверсаннары, дезертирлэри, бандьыттары утары охсуһуу, иннэлэри хам баттааһын курдук олус ыарахан үлэ, сыал-сорук турбута. Ол кэмнэргэ республикага буруйу, ордук ыар буруйу оҕоруу ахсаана улаатан, сотрудиостар биэр өрөбүлэ суох, ааптаа утуйбака, сыһыаммака, үгүстэра тыһыанары толук ууран туран үлэлээбиттэра.

Сэрии кэниннэри кэмнэргэ да милиция үлэһиттэрин иннэлэригэр үгүс ыарахаттар турбуттара. Ол курдук, буруй таһыма үрдүтэ, кадрлар ахсааннара тэбэттэра албэх мөһөйдэри үөскэтэллэра. Милиция органын таһымаах кадрдарынан хааччылыы, материалнай базаны хаҕатыы улахан сорук быһыытынан турбута, кэксэ уларыта тутуулар сагаламмыттара. 1946-1947 сылларга холуобунай ирдэбил уонна ОБХСС аппараттара кууһуруллан управлениеларга кубулуйбуттара. 1952 сылтан ыла милиция органыгар эргизэ тэрилтэлэрин, промышленность объектарын харабыллааһын эбэһинээх сүктэриллэбитэ, ол курдук вневедомственной охрана сулууспата тэриллэбитэ.

Милиция органын ситэрин-хоторуу үлэти саҕаланан испитэ. 1970-нүс сылларга наркомаанияны, оһуобай кутталлаах буруйдары, баайга-дуолга сыһыаннаах, бөлөһүөн оһоһулар буруйдары утары охсуһар подразделениелар баар буолбуттара. Ол кэмтэ түүнүгү милиция сулууспата тэриллэбитэ, олгон ыла норуот дружиналара тэриллэн, милицияны кытары ыкса сибээстээхтик үлэлээн барбыттара. Улахан болгомото участковой боломуочуналар су-

лууспаларыгар ууруллар буолбута, 1986 сыл ахсынньы ыйыгар участковой инспектордар үлэлэрин тэрийэр управление үлэтин саҕалаабыта.

Чурапчы оройуонун ис дьаалалар отдела билигин кэмтэ республикага биэр дьирог уопуттаах, холобур буолар ситиһиллээрдээх, бастыг үлэһиттэрдээх отделынан буолар. Билигин отделытыгар 4 сулууста, олор истэригэр 13 подразделениелэра барыта 72 сотрудуок үлэһит. Чурапчы отделыттан билигин кэс туттар дьоммут милиция полковника И.Ф.Дьячковскай (СР ИДМ иһээн милиция музейн арайыта, билигин бу музей кини аатын сүтэр), милиция полковника П.Х.Ваншев (СР Судебнай Департамент приставтар сулууспаларын начальнига), милиция полковника В.В.Арканов (ер сылларга СР ИДМ дьаалара уонна режиссёр отделын начальнигынан үлэлээбитэ), милиция полковника Ефрем Васильевич Романов (РФ ИДМ Оренбург уобалаһыгар кылаабынай управлениетын начальнига), милиция полковника Д.П.Дьячковскай (СР ИДМ ветераннарын Сэбиэтин председателэ), милиция полковника Г.Г.Алексеев (Ленинскэй оройуонутар ИДМ начальнига), милиция полковника К.К.Неустроев (СР Ис дьаалаларын министрин солбуйааччы, СР ИДМ штабын начальнига), Г.К.Ваншева (СР ИДМ ОБМГ РКЗ отделын начальнига) уода кинит аныһыан тахсыбыттара.

Кэли сылларга Чурапчы отделыгар албэх уларыһылар таһастылар. Бизэ сыл анараа өттүгүсү кэс кытары тэһээн көрдөххө, билигин атын хартыына Уолсай үлэни тэрийэр-

гэ аналлаах аһыгы компьютернай, цифровый технология бары көрүгүтэра туһанылаллар. Бу барыта үлэ оперативнайдык ыһтылларыгар төһүү күүһүнэн буолар. Ол да буоллар, техника төһө да үгүһү быһаарлар, билигин үлэһиттэр үлэһит киһи оруота бастакы учураакка турар. Милиционер идэтэ атын идэлэртэн чахчы да уратылаах идэ буолар. Манна киһи доруобуятын турута, кытаанах майгыта-сигилитэ, тулуурдаах буолуута, ханнык баҕарар балаһыанньага биэр тэһ кэкс көмүстээх буолуута күнүгэ ирдээр.

Чурапчы ИДМ сотрудиактара сулууспаларын улустууттар эрэ буолбака, Россия атын субъекттарыгар да тийиэн үрдүк чинээтээхтик толороллор. Билигин кэксэбиттэр үлэһит сылдьар УВО отделнай батальонун милиционера, милиция старший прапорщик О.Н.Оконешников 2003 сыллаахха Чечня Республикатыгар, ИДМ оперативнай дьуһуурунайа, милиция старший лейтенанта Е.В.Гуляев уонна ИДМ оперативнай дьуһуурунайын көмөлөөһөчүтэ, милиция старший сержанта В.С.Новгородов 2008 сылга Хотугу Осетия-Алания Республикатыгар сулууспалыыр эбэһинээстэрин чинээтээхтик толорон кэлбиттэра отделбыт истэрийитыгар чинпок киирдэ. Ити курдук билин сотрудиастарыт тус бэйэлэригэр баар кыһаллары кытта аахсыбака, улустууттар бэрээдэги, дьоммут нус-хас олохторун араначчылыы сылдьаллар.

Күндү коллегаларбын, милиция бары ветераннарын уонна пенсионердарын бу үбүлүүйдээх бырааһыансыһынан, Россия милициятын күнүгүн, Саха сирин милицията тэриллэбитэ 90 сылынан ис сүрэхпиттэн эрдэлэбили Баҕарабын аһыах оһо үрдүк киирбэлэри, ханнык да ыараханга беримсэт кытаанах санааны, туту берилтэн тулуһар доруобуяны, дьаһ көрөтүгүтүгүтү иһи-эйиһи! Төрөөбүт улустуут чалгыһ сайдарын туһугар бары күүспүтүн холбоон сыалыгыт-сорукпутун үрдүк таһымаахтык толоруоһун!

К.Д.ДЯЧКОВСКАЯ,
Чурапчытаагы ИДМ начальнига,
милиция подполковника

КИНИЛЭРИНЭН КИЭН ТУТТАБЫТ

Чурапчытаагы ИДМ 2008 сылга бастыг көрдөрүүлээх үлэһиттэра

Василий Васильевич АВКСЕНТЬЕВ
участковой боломуочунай, милиция старший прапорщик. Чурапчы улустуут аһыт Грамотанын таһаардалаһына.

Илья Васильевич АНДРОСОВ
ГАИ дорожнай-патрульной сулуустатын инспектора, милиция лейтенанта. Чурапчы улустуут баһылыгы аһыт Грамотатын таһаардалаһына.

Владимир Наумович МЕСТНИКОВ
оперативнай дьуһуурунай, милиция майора, улусту баһылыгы Грамотатын таһаардалаһына.

Михаил Михайлович ИГНАТЬЕВ
старший участковой боломуочунай, милиция старший прапорщик.

Петр Алексеевич КАРПОН
милиция прапорщик.

Алексей Дмитриевич ВАСИЛЬЕВ
охранной-конвойнай сулууста сотрудиата, милиция старшина.

Дмитрий Васильевич ПЕТРОВ
ИДМ дознавателэ, милиция старшина.

Андрей Дмитриевич СЫРОВАТКАН
участковой боломуочунай, милиция лейтенанта.

Анжела Афанасьевна ГЕРАСИМОВА,
ГАИ дорожнай-патрульной сулуустатын инспектора, милиция лейтенанта.

Сергейина Александровна СЕМЕНОВА
сокунай саастарын туода кэкс оһолор бөлөһтөрүн инспектора, милиция сержанта.

